

https://mp.weixin.qq.com/s/f_1BB3bHDyJLcK5AY_GYzA

《西藏研究》（藏文版）2025年第3期 七世达赖金印及相关问题考辨——以西藏博物馆馆藏金印为中心

摘要：雍正皇帝颁赐给七世达赖的金印为纯金铸造，印文有汉、藏、满、蒙四种文字，现藏于西藏博物馆。历史上，清朝皇帝曾先后封授给五世、七世、八世达赖金印，但目前只有颁赐给七世达赖的这枚金印存世，弥足珍贵，是中央政府封授达赖系统、有效行使主权的代表性物证。从七世达赖格桑嘉措的历史传记及其颁发给西藏地方政教人物的数件铁券文书所盖印章看，七世达赖在18世纪的不同时期先后使用了三种形制与内涵各异的印章，除了雍正皇帝所赐“西天大善自在佛所领天下释教普通瓦赤拉怛喇达赖喇嘛”金印外，还有用八思巴蒙古新字镌刻的“持金刚达赖喇嘛印之胜”印和汉藏满三体合璧的“弘法觉众第六辈达赖喇嘛”金印。通过档案文献学文本考证与实证学实物比对，可以发现七世达赖格桑嘉措使用上述三种印章的历史背景是不同的，中央政府封授达赖印章的政治象征意义大于印章本身的使用功能，印章中的藏文名号也体现出不同的深刻内涵。雍正皇帝颁赐七世达赖金印所刻名号意义深远，表明在当时西藏地方政治形势发生深刻变化的情况下，雍正皇帝有意恢复达赖的地位，逐渐赋予七世达赖部分实权，令其得以参与领导西藏地方政府机构，协助驻藏大臣管理西藏事务，并接受驻藏大臣的监督，使中央政府与西藏地方的隶属关系更为紧密。

关键词：清中央政府；七世达赖格桑嘉措；金印；印章

本文系2023年度国家社科基金一般项目“西藏博物馆珍藏清代民国时期的印章整理与研究”（项目批准号：23BMZ100）阶段性成果。

作者：洛桑尼玛，男，藏族，西藏博物馆典藏研究部文博研究馆员，研究方向为西藏历史和文化；

扎桑，女，藏族，西藏博物馆典藏研究部文博馆员，研究方向为西藏历史和文化。

༡༡། བོད་མཛུགས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་ཉར་ཏུ་བཞུགས་པའི་ ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པའི་གསེར་ཐམ་ལས་འཕྲོས་པའི་ གནད་དོན་འགར་དཔྱད་པ།

སྤྱི་བཟང་ཉི་མ། བུ་བམམ།

[ནང་དོན་གནད་བཟུས།] བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྣམས་ཐར་ཁག་དང་མཛོད་ཚན་སྤྱུར་བའི་ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པའི་བོད་སྐད་ཁག་གི་ཚན་སྲིད་མི་
 རྣམས་བསྐྱེད་པའི་བཀའ་གཏན། དེ་བཞིན་ཅུ་ཚོགས་ལ་སོགས་པའི་གཞུང་ཡིག་པལ་མོ་ཆེའི་དོན་སྲུ་ཐབ་པའི་ཐམ་ག་ལྟར་ན། ཏུ་མ་རབས་བཙོ་བརྟན་པའི་
 ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཏུ་མ་རིམ་མི་འདྲ་བའི་ནང་ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་སྤྱི་ཕྱིང་ཐམ་རིམ་གྱི། “དོ་རྩེ་འཆར་ལྷ་ལའི་ལྷ་མ་ཡི་ཐམ་ག་རྒྱལ་”
 ཞེས་པ་དང་། “བསྟན་པ་རྒྱལ་གིང་འཕྲོ་བ་འདྲེན་པ་ལྷ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱུ་རྒྱལ་པའི་ཐམ་མ་ག” “ཏུ་བཙོགས་མཚོག་དགེ་བའི་ཁྲིང་གི་རྒྱལ་དབང་མ་ཉིང་གི་
 རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐོད་ཐེན་པ་བཟོ་རྟ་ར་ལྷ་ལའི་ལྷ་མ་ཡི་ཐམ་ག” “བཅས་དམ་ལེ་ཚན་གསུམ་ཙམ་རྒྱལ་འཇགས་སྤྱི་བཀོལ་སྤྱོད་གནད་གི་
 ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལས་ཁ་རིམ་ཀྱི་བོད་ཡིག་ཡིག་འབྲུར། “ཏུ་བཙོགས་མཚོག་དགེ་བའི་ཁྲིང་གི་རྒྱལ་དབང་མ་ཉིང་གི་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་
 ཐོད་ཐེན་པ་བཟོ་རྟ་ར་ལྷ་ལའི་ལྷ་མ་ཡི་ཐམ་ག” ཞེས་བཀོས་པའི་གསེར་ཐམ་དེ་ནི་ད་ལྟ་མཇལ་ཏུ་མཆིས་པའི་ཆིང་གྲང་དཔྱད་སྲིད་གཞུང་གིས་ལྷ་ལའི་
 ལྷ་མར་བསྐྱེད་པའི་ཐམ་ག་གཅིག་སྤྱི་དེ་ཡིན་པས། ལོ་རྒྱུས་དང་ཡིག་ཚགས་ཀྱི་རིན་ཐང་ཆེས་ཆེར་ལྟན་པར་འདོད། ཚུ་མ་ཡིག་འདྲིར་ཡིག་ཚང་རིག་
 པ་དང་དཔོན་དཔང་རིག་པའི་ཐབས་ལམ་བྱང་འབྲེལ་གྱིས། ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་སྤྱི་ཕྱིང་ཏུ་མ་ལེ་ཚན་གསུམ་བསྐྱེད་
 པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱལ་མཛོད་དང་ཐམ་རིམ་ཀྱི་དོན་སྲུ་འཕྲོད་པའི་བོད་ཡིག་མཚན་གནས་ལ་དཔྱེ་ཞིབ་དང་། ལྷག་པར་ཏུ་བོད་མཛུགས་རྟེན་མཛོད་
 ཁང་ཏུ་བཞུགས་པའི་“ཏུ་བཙོགས་མཚོག་དགེ་བའི་ཁྲིང་གི་རྒྱལ་དབང་མ་ཉིང་གི་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐོད་ཐེན་པ་བཟོ་རྟ་ར་ལྷ་ལའི་ལྷ་
 མ་ཡི་ཐམ་ག” ཞེས་པ་དཔྱད་གཞིར་བཟུང་ཉི། ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པའི་གསེར་ཐམ་ལྟོར་གྱི་མ་དག་རྒྱུན་འབྲམས་སྤྱི་ཕྱིང་བའི་བོད་རྒྱལ་འགར་ལྷན་
 འབྲིན་མཇུག་ཡོད་ལ། ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པའི་དམ་ལེ་ཚན་ཁག་གི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཡང་དཔྱད་བཞོད་མཇུག་ཡོད།

[གནད་ཆེག] ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་རྒྱ་མཚོ། གསེར་ཐམ། གནད་དོན།

[བྲང་གྲིང་དཔེ་དེབ་དཔྱེ་ཏུགས།] K874 [ཡིག་ཆའི་མཚན་ཏུགས།] A [ཆོས་ཡིག་ཡར་ཏུགས།] 1002-946X (2025)03-110-18

ཏུ་མ་རབས་བཙོ་བརྟན་པའི་སྐབས་སྤྱི་ཕྱིན་པའི་ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ། ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ། ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ།

[གསལ་བཤད།] ཚུ་མ་ཡིག་འདྲི་ནི་ལྷ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིང་བརྟན་པའི་སྤྱི་ཕྱིང་ཚན་ཞིབ་ཐེབས་ཆའི་རྣམས་གྲངས་ཉ། “བོད་མཛུགས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་གསེར་
 ཉར་ཆིང་རྒྱལ་རབས་དང་མིན་གྱི་སྲིད་གཞུང་སྐབས་ཀྱི་ཐམ་ག་ལེགས་བསྐྱེགས་དང་ཞིབ་འཇུག་ཅེས་པའི་བར་སྐབས་ཀྱི་དཔྱད་འབྲས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། རྣམ་
 གྲངས་ཀྱི་ཚོག་མཚན་ཨང་ཏུགས་ནི་23BMZ100ཡིན།

[illegible]

ཆེས་ཕྱི་ཕྱིར་པའི་སྐབས་དེའི་བཀའ་ཞོག་ཁག་ལས་རྗེས་ཕྱི་
དཔག་བྱལ། ལྟམས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དྲན་དཔར་
ལྟ་བུར་འབྱུར་པའི་སྐྱེའི་པུན་པའི་གཤེར་ཐམ་དོ་མ་དེ་
ད་ལྟ་སྤར་བྱས་པའི་ཕྱོད་ལཱ་དང་བོད་མིངས་རྟེན་མཛོད་
ཁང་གི་མཛོད་ཉར་དུ་བཞུགས་ཤིང་། དེ་ནི་མིག་སྤར་མངལ་
དུ་མཆིས་པའི་ཆིང་གྱུར་དབྱར་སྤིང་གཞུང་གིས་རྩ་ལའི་བླ་
མར་བསྐུལ་པའི་གཤེར་ཐམ་གཅིག་ཕྱ་དེ་ཡིན་པས། དེས་དུས་
རབས་པའི་བཟུང་པའི་སྐབས་ཀྱི་གྱུར་དབྱར་སྤིང་གཞུང་དང་
བོད་ས་གནས་དབར་གྱི་འཕྲོ་འོང་དང་། སྤེལ་རེས། འབྲེལ་
འདྲིས་བཅས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་དངོས་པོའི་རྒྱ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་
མཁོ་འདོན་བྱས་ཡོད་ལ། གྱུར་དབྱར་སྤིང་གཞུང་དང་བོད་ས་
གནས་དབར་གྱི་གཏོགས་ཁོངས་འབྲེལ་པའི་བརྩོན་མེད་དན་
རྒྱས་ཤིག་གྱུར་ཡིན།

ཉེ་པའི་མོ་གསུམ་རིང་། མེད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ཁྲབ་
 ཁོངས་ལྷུ་དགའ་ལྡན་མོ་མང་མ་གནས་ཤིང་དབང་དང་
 དཔེལ་པའི་མོ་རྒྱས་པར་མས་མོས་ཁག་གི་ནང་ཏུ་བརྒྱུར་
 བརྒྱུ་བྱིས་གསེར་ཐམ་འདི་ཉིད་ལྟར་གི་རྒྱལ་རྟེན་ཏུ་བརྒྱུར་
 ཞེ། རང་གི་ལྷ་པ་གསལ་ལྟོན་གནང་རྒྱུར་མོ་པས་བརྟན་ཐོག་།
 འཕམ་གཞེལ་རིན་ཆེན་ལ་བརྟུ་ཡི། ཁག་ལ་འདུམ་ལ་ཡི་ལུ་
 ཞིག་དུསྟེ། ཁེས་པ་རྣམ་ཡིན་ཏུང་། གསེར་ཐམ་འདི་དང་
 ཏུ་ལའི་རྒྱ་ཤིང་རྒྱ་པའི་གསེར་ཐམ་ཆེན་མོའི་ཞལ་རིས་གཅིག་
 བརྒྱུངས་ལྷ་ཏུར་ཤང་པས། བརྒྱམས་ཆོས་མང་དག་ཅིག་ཏུ་
 ཏུ་ལའི་རྒྱ་ཤིང་རྒྱ་པ་དང་རྒྱ་ཤིང་བརྟན་པའི་གསེར་ཐམ་...¹⁰
 གཉིས་ཁོང་འོག་འཇུག་ཞེ། ཟུ་མའི་གསེར་ཐམ་...དེ་ཉིད་རྒྱ་

[illegible][illegible]

མའི་ཐམ་གར་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་འགལ་འཁྲལ་གྱི་རྒྱུན་
མི་ཉུང་བ་ཞིག་མཆིས། ལྷག་པར་རུ་བཞོད་དགོས་པ་ཞིག་
ལ་བོད་ཐོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་ཉར་རུ་ཞལ་རིས་
ཁ་ཞེང་སྐགས་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤེང་བརུན་པའི་གསེར་ཐམ་དང་
དབྱེ་བ་ཆེར་མེད་པའི་“ཐམ་ག་”གཞན་ཞིག་ཀྱང་བཞུགས་
ཡོད་ཅིང་། དེ་དང་ད་ལྟ་ང་ཚོས་མཐོང་ཆོས་སྐུ་ལྟར་བའི་
སྐུ་སྤེང་བརུན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བསྟུལ་བའི་དམ་
འབྱར་བཀའ་ཤོག་སྐག་གི་ཐམ་གའི་ཞལ་རིས་གཉིས་པན་
ཚུན་གཤིབ་བསྟར་ཞིབ་པར་བྱས་ཆོ། “ཐམ་ག་”དེ་ནི་ཆིང་
ཀྱང་དབྱར་སྤྱིད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤེང་བརུན་པར་
གནང་བའི་གསེར་ཐམ་དེ་མིན་པའི་ངེས་ཤེས་འདྲོངས་ཐུབ་
མོད། འོན་ཀྱང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བརྒྱམས་ཆོས་གྲགས་ཅན་
《བོད་ཐོངས་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོ》^①《西藏通史》ཞེས་པ་དང་
《ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔར་རྟགས།—བོད་ཐོངས་རྟེན་ཆས་བཤམས་
མཛོད་ཁང་ནས་ཉར་ཆོགས་བྱས་པའི་ཀྱང་དབྱར་སྤྱིད་གཞུང་
རིས་བྱུང་གིས་བོད་དོན་འཛིན་སྐྱོང་གནང་བའི་སྐོར་གྱི་རིག་
དངོས་གཅེས་བརྒྱུས་》^②《历史的见证—西藏博物馆藏
历代中央政府治藏文物集萃》ཞེས་པ་ལ་སྐགས་པའི་
དབྱེ་ཤོག་རུ་“ཐམ་ག་”འདི་གའི་ཆོན་པར་དྲངས་ཏེ། “རྒྱ་
ལའི་བླ་མ་སྐུ་སྤེང་བརུན་པའི་གསེར་ཐམ་”ཞེས་མཆན་དང་
པར་གཉིས་འགལ་མི་མཐུན་པར་འགྲེལ་ཡོད། འདི་ལྟ་བུ་མ་
དག་རྒྱན་འབྲམས་སྐུ་སྤོང་ན། དག་པ་དང་བདེན་པའི་རང་
བཞིན་རུ་འཕྱར་ཉེན་ཆེ་བས། འདིར་གྱིན་པ་བདག་གིས་ལོ་
མང་རིང་རིག་དངོས་བདག་གཉེར་དང་ཞིབ་འཇུག་གི་བྱ་རིམ་
ཁྲིད་མཐོང་ཚོས་རིག་གསུམ་གྱི་གོ་སྐལ་ཐོབ་པའི་སྐུར་བྱུང་གི་
ཉམས་ཐོང་རྒྱབ་རྟེན་རུ་བཟུང་བ་དང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་འཕྱུར་
དང་རྣམ་ཐར་ཁག་གིས་བྱར་བརུན་ཏེ། མཇལ་ལྟས་ཡིན་པའི་

རྒྱ་ལའི་སྤྱི་མཐུན་པའི་གསེར་ཐང་དང་འབྲེལ་བའི་ཉམས་
སྒྲིལ་དག་ལ་གཡའ་ཐེལ་བྱ་བྱལ་དང་། དེ་ལས་འཕྲོས་པའི་
གནད་དོན་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཐུང་བས་འབྲས་ཚར་ཡོང་གྱུ་ལི་
སྐལ་སྤོང་དང་བཅས་ཏེ་སྤྱིར་བ་ལ།

११.३। ३.६०५ ॥ ११.३। ३.६०५ ॥ ३.६०५ ॥
३.६०५ ॥ ३.६०५ ॥ ३.६०५ ॥

ད་ལྟ་པོད་སྒྲོང་ལ་ཁྱི་རིག་དངོས་བདག་གཉིས་ཚན་པ་
ཁག་དང་། དཔོན་སྡེ་ཁག་གིས་ཉར་ཚགས་གནང་བཞིན་པའི་
རྩལ་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་རྩལ་འགོར་རྩ་ལའི་སྤྱི་ཁྱེད་བརྩན་
པ་སྤལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བསྐྱེད་པའི་བཀའ་ཤོག་ཁག་གི་
མཁུག་ཅུང་རྩ་ལའི་ཐམ་རིས་ལྟར་ན། ཁོང་ཉིད་སྤྱི་ཁྱེད་
བཞུགས་རིང་ཐམ་ག་རིགས་གསུམ་ཅུ་ལ་བསྐྱེད་སྤྱོད་མཚེས་པ་
རེ་རེ་བཞིན་སྤྱིང་ན།

གཅིག་པོ་རྒྱ་ཆེ་ལུང་ལྷ་ལའི་སྤྲེལ་ཡི་ཐམ་ག་རྒྱལ།

རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤྱང་བདུན་པ་སྐལ་བཟང་གྱི་མཆོས་བསྐལ་
 བའི་བཀའ་གཏན་གྱི་བམ་འགའ་རེར་ཉོར་ཡིག་གླིང་གསུམ་
 གྱི་འབྲུག་ “དོ་རྩེ་འཆང་རྒྱ་ལའི་སྐུ་མ་ཡི་ཐམས་ག་ཟུལ་”ཞེས་
 བཀོས་པའི་ཡིག་རིས་འདི་སྤྱད་ཕྱོད་ཡོད་པ་ཁོང་གིས་རྩ་མོ་
 རྟག་ཏུ་ཉི་ལོ་༡༧༩༩ལོར། རྟགས་པ་རི་བོད་རྒྱ་རྩ་རོ་མཆོར་
 འགོ་བན་རིག་གྱིད་གླིང་ལ་བསྐལ་བའི་བཀའ་གཏན་^③དང་།
 རྟགས་ཕྱི་ཉི་ལོ་༡༧༩༠ལོར། ཁལ་ཁའི་གསེར་ཉོག་ཏའི་ཆིང་
 (金清)ཆོས་ཁྲའི་སྐུ་སྤྱང་བསྐལ་བའི་བཀའ་གཏན་^④མགས་
 གྱི་མཆུག་སྤྱད་རུ་སའ་བའི་ཐམས་ག་ལས་ཤེས་རྒྱས་ཤིང་། ཐམ་
 ག་དེ་ནི་རུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་སྐབས། ལལ་ཐན་ཉན་
 (俺答汗)གྱིས་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤྱང་གསུམ་པ་བཅོད་ནམས་གྱི་
 མཆོར་བསྐལ་བ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་རྟགས་ལྷག་ཏུ་ཉི་ལོ་

① 邓锐龄、冯智：《西藏通史》清代卷（上册），中国藏学出版社，2016年。扉页第2页。

② 西藏博物馆编：《历史的见证—西藏博物馆藏历代中央政府治藏文物集萃》，四川美术出版社，2015年，第137页。

③ བོད་སྐད་ཀྱི་མངའ་སྡེ་གི་མངའ་སྡེ་ལྟར།

④ མཚོ་སྔོན་ཁྱིམ་མངོན་ཁང་གི་མངོན་ཉར།

༡༥༧༧ལོར། སོག་པོ་ཨལ་ཐན་ཉན་གྱིས་འཛིན་གཤེགས་མེད་ལྷ་མའི་ཚུགས་ནས་རྒྱ་མཚོ་སྒྲིབ་གསུམ་པ་བཙོད་ནམས་རྒྱ་

མཛོའི་རྒྱ་གསུང་ཐུགས་ཀྱི་རྟན་པ་གསན་པས་འཕྲོག་ཏུ་མེད་པའི་དང་པ་སྒྲིབ་ཏེ་དབུས་གཙང་ཏུ་གསེར་ཡིག་པ་མར་གས་

ཐམ་ལས་ཀྱི་གསེར་ཐམ་གསེར་གྱི་རྒྱལ་མཚོ་ཐམ་གསེག །

ཏེ་བྱང་ཚུགས་སོག་ཡུལ་ཏུ་གདན་འདྲེན་བསྐྱར་མ་ཞུས་པར། ཁོང་གིས་ཐམ་ལས་འཕྲོས་རྒྱལ་མཚོ་པོ་འེ་བ་བསྐྱར་རྒྱུ་འཕྲོགས་ཐག་བཅད་དེ་མཛོད་ཡོན་མཛོ་ཁར་མཇལ་རྒྱ་གནད་ཡོད་པ་མ་ཟད། འདུལ་བའི་སློབ་དཔོན་བཙོན་འབྲུག་བཟང་པོ་སོག་ཡུལ་ཏུ་ཁོང་གི་མཛོད་པ་དང་ཨལ་ཐན་རྒྱལ་མཚོ་སྒྲིབ་ཐོག་བསྐྱར་བསྐྱོར་གཞིགས་ལྷ་མཚོ་ནམ་པར་རྒྱལ་མཚོ་པའི་པན་བདེ་ལེགས་བཤད་སྤྱིར་ཡང་བཅུགས། དེ་ནས་ས་ཉལ་ཉེ་སྤྱི་ལོ་༡༥༧༥ལོར། ཁོང་གི་ཕྱིས་ཆེད་ལས་ཞལ་བྱང་ཚུགས་སོག་ཡུལ་ཏུ་བསྐྱར་ཏེ། ཉར་ཁྲི་ལྷ་པའི་ཆོས་བཙོ་ལྷ་ཉན་མཛོད་ཡོན་མཇལ་བའི་དགའ་སྟོན་གྱི་ཡོ་ལང་ཚུགས།^① སོག་ཡུལ་ཏུ་བཞུགས་རིང་། གཤིན་པོར་དམར་མཛོད་འདུལ་བའི་གོམས་སློབ་མང་དག་ཅིག་ལ་བསྐྱར་བཙོས་ཀྱིས་བྱང་ཚུགས་སོག་ཡུལ་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ལམ་ཏུ་དཀྱིས། ཨལ་ཐན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོས་རྒྱ་མཚོ་སྒྲིབ་གསུམ་པར། “གསེར་མྱང་བརྒྱ་ལས་བྱུང་པའི་ཐམ་ག་འབྲུག་ཕྱིར་མོ་ལུས་མཛོན་པ། ཁ་རིས་ལ། རྩོ་རྩོ་

འཆར་ཏུ་ལའི་སློབ་མའི་ཐམ་ག་ཞེས་ཏྲར་ཡིག་གསར་ཏུ་ཡོད་པ། དེའི་ཐུབས་དབུལ་ལས་བྱས་པ།རྒྱ་མཚོ་སློབ་མ་བརྩོ་རྩོ་ཞེས་བྱུང་བདག་རྩོ་རྩོ་འཆར་གི་ལས་ཀ་ལུལ་”^②ཏེ་རྒྱ་མཚོ་སློབ་མའི་ཐམ་ཐའི་མཛོན་གནས་འདིའི་འཕྲོད་སྟེན་དཔོན་ལྷ་བྱུང་། ཐམ་ག་དེ་ཉིད་གསེར་མྱང་བརྒྱ་ལས་བྱུང་པས་སྤྱིར་ཆེ་བའས་ཡང་ན་བོད་མིས་ཨལ་ཐན་ཉན་ལ་གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོ་^③ཞེས་ཆེ་བཙོད་ལྷ་སློབ་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་གསེར་ཐམ་འདིར་གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོ་^④ཞེས་བྱང་གསུམ། བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛིན་ཁང་གི་མཛིན་ཉར་ཏུ་བཞུགས་པའི་རྒྱ་མཚོ་ཐན་དན་དང་ལུགས་ལས་བྱུང་ཅིང་གཟུ་ཡི་སྤྱ་རྒྱན་ཅན། ཐམ་ཡུ་རྩོར་བྱའི་ཏྲག་དང་ལུན་པ། ཞལ་རིས་ཏྲར་ཡིག་སྤྱིར་གསུམ་གྱི་འབྲུར། “རྩོ་རྩོ་འཆར་རྒྱ་མཚོ་སློབ་མ་ཡི་ཐམ་ག་རྒྱལ་”ཞེས་བཞོས་པའི་ཐམ་ག་དེ་དང་། སོ་རྒྱུས་དཔྱད་ཡིག་ཁག་ཏུ་གསལ་བའི་མ་ཐམ་གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོ་དང་དཔྱད་བསྐྱར་བཞིན་ན། རྒྱ་རྒྱ་དང་བཙོ་དབྱིབས་ཐད་ལ་ཁྱད་པར་ཆེ་ཞེ། མ་ཐམ་གྱི་ཐམ་ཡུ་འབྲུག་

①② རྒྱལ་དབང་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་སོགས་ཀྱིས་བཞུམས། 《རྒྱལ་པ་སྒྲིབ་རིམ་ཕྱོད་ཀྱི་མཛོད་ནམ་ལྷ་སྒྲིབ་དང་པོ་ནས་བཞི་པའི་བར་གྱི་ནམ་ཐར་》 རྒྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྟན་ཁང་། ༢༠༡༢ལོ། བ་༥༠༩ནས་༥༡༩ བ་༥༡༥ནས་༥༢༥

③ བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛིན་ཁང་ཏུ་བཞུགས་པའི་རྒྱ་མཚོ་སྒྲིབ་བརྟན་པས་ལུགས་པོ་རི་གསོ་རིག་འཕྲོ་ཐན་སྤྱིར་ལ་བསྐྱུལ་བའི་བཀའ་ཤོག་གི་འགོ་བརྩོད་ཏུ། “གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོའི་ལྷ་གིས་ཆེན་པོ་རྩོར་གྱི་རྒྱལ་ཁམས་ལྷ་རྒྱ་མཚོ་སློབ་མ་བརྩོ་རྩོ་རྩོ་རྩོ་འཆར་པའི་གཏམ་”ཞེས་འཕྲོད་པར་གཞིགས་ན། གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཞེས་པ་སོག་པོ་ཨལ་ཐན་ཉན་གྱི་ཆེ་བཙོད་ཡོན་པ་གསལ་བ་དང་། བཀའ་ཤོག་པོས་ལྷ་ཐབ་པའི་ཐམ་ག་དེ་ནི་རྩོ་རྩོ་འཆར་རྒྱ་མཚོ་སློབ་མ་ཡི་ཐམ་ག་རྒྱལ་ཞེས་ཨལ་ཐན་ཉན་གྱིས་རྒྱ་མཚོ་སྒྲིབ་གསུམ་པ་བཙོད་ནམས་རྒྱ་མཛོའི་བསྐྱུལ་བའི་གསེར་ཐམ་གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོར་བྲགས་པ་དེ་ཡིན།

④ 《བོད་ཀྱི་གལ་ཆེའི་སོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་བདམས་བསྐྱོགས་》 བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུ་ཁང་། ༢༠༡༢ལོ། བ་༢༩

དང་། གསེར་སྒང་བརྒྱ་དང་ལྔ་བརྒྱ་ལས་ཀྱང་པའི་སྟེགས་
བྱ་ལ། ཆོ་རིར་གནས་ཀྱི་ཤེ་མོར་གསེར་དུ་ལོངས་ཀྱི་བདག་
པོ་རྣམས་ཉིད་བཀའ་.....^①ཞེས་པའི་འཆའ་ས་བརྒྱལ་ཏེ་
ཁོར་ཉིད་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤེང་ལྔ་པའི་ཡང་སྤྱིད་^②འབྲུལ་མེད་ཏུ་
རོས་འཛིན་མཛད། ཐམ་ག་དེ་ཉིད་སྐུ་སྤེང་འདི་པས་སྐབས་
རེ་བཀའ་ཤོག་འགའ་རེའི་ཐོག་ཏུ་བརྒྱལ་ཡོད་པ་དཔེར་ན།
ལྷགས་བྱི་ལྷེ་སྤྱི་ལོ་༡༧༤༠ལོར། ལ་མོ་སྐུ་སྤེང་གསུམ་པར་བརྒྱལ་
བའི་བཀའ་གཏན་^③དང་། རྩ་སྤྱི་ལོ་༡༧༤༣ལོར་
ལྷ་རྩ་རི་ལྷ་རྒྱུ་དབང་དགའ་ལྷན་བཅོད་ནམས་སྤོ་བཟང་
བརྟན་པར་བརྒྱལ་བའི་བཀའ་ཤོག་^④གི་སྐབས་ཐམ་སྟགས་ལྷ་
བྱ་ལས་གསལ་པོར་ཤེས་རྒྱས་ཤིང་། ཐམ་དོས་ཀྱི་བོད་ཡིག་
ཡིག་འབྲུར། “བརྟན་པ་རྒྱས་ཤིང་འགྲོ་བ་འདེན་པའི་རྒྱ་ལའི་
སྤྲེལ་བྱུག་པའི་ཐམ་མ་ག་”ཞེས་ཡིག་སྤེང་བརྒྱུད་ཀྱི་བདག་
ཉིད་ཅན་གྱི་དམ་དེའི་ཁ་རིས་སྤྱི་ལོ་མན་གྱི་ཡིག་རིགས་
གསུམ་གཤིབས་དང་། གཡོན་ནས་གཡས་བར་རིམ་པ་བརྟན་
ཆགས་སྤྱི་བོད་ཡིག་དང་། མཚུངས་ཡིག་ཀྱི་ཡིག་བཅས་བསྐོས་
ཡོད་པ་ལས། ལྷང་སྐུ་ཏུ་ཐོག་བྱས་གསུངས་པའི་“མན་སྟག་
བོད་སྐད་རིགས་གསུམ་གྱི་ཡིག་ཤན་རྒྱར་”^⑤མན་པར་མཛོད།

ཆིང་ཀྱང་དབྱར་སྤྱིད་གཞུང་གིས་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཆོར་བརྟན་
པ་རྒྱས་ཤིང་འགྲོ་བ་འདེན་པའི་རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་བྱུག་པར་མཆོན་
གསེལ་བ་དེས། ལྷ་མོར་ཤེ་སྤྱིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཆོ་དང་ལྷ་
བཟང་ཁང་གཉིས་པོས་མོ་མོར་རོས་འཛིན་ཞུས་པའི་ཆངས་
དབྱརས་རྒྱ་མཆོ་དང་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་མཆོ་གཉིས་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤེང་ལྔ་
པའི་ཡང་སྤྱིད་ཏུ་ཁས་མ་སྤངས་པའི་ནམ་འགྱུར་གསལ་པོར་
བརྟན་ཡོད།

གསུམ། ལུབ་སྟོགས་མཆོག་དག་པའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་
དབང་ས་རྟེན་གི་རྒྱལ་བརྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་མིང་ཐུན་པ་
བརྩ་རྟ་རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་མའི་ཐམ་ག།

ལྷགས་བྱི་ལྷེ་སྤྱི་ལོ་༡༧༤༠ལོར། སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཆོ་ཉིད་
མཆོ་མོན་ནས་དབུས་གཅིང་ཏུ་ཆིབས་ཀྱི་ཁ་ལོ་བརྒྱར་ཏེ་སྤོ་
བྱང་པོ་ཏུ་ལའི་གསེར་གྲིར་ཞབས་སྤོར་འཛོད་ཡོད་མོད། འོན་
ཀྱང་ཆིང་ཀྱང་དབྱར་སྤྱིད་གཞུང་གིས་ཆངས་དབྱརས་རྒྱ་
མཆོ་སྐུ་སྤེང་ལྔ་པའི་ཡང་སྤྱིད་ཏུ་ཁས་ལེན་མེད་པའི་དབང་
གིས། བོད་སྟག་དད་ལྷན་མི་དམངས་ཁྲོད་ལའང་སྤྱི་མིང་
སྟོགས་རྩ་ཆོགས་ཤིག་འབྱུང་བའི་ཁར། ཆིང་ཀྱང་དབྱར་སྤྱིད་
གཞུང་ནས་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤེང་བརྟན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཆོར།

པར་ཐིས་པ་ གྱི་ལོ་༡༧༤༠ལོར་ཆིང་ཀྱང་གཞུང་གིས་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཆོར་བརྟན་པའི་གསེར་ཐམ།

①⑤ ལྷང་སྐུ་རིལ་པའི་དོ་སྟོ། 《དཔག་བསམ་རིན་པོ་ཆའི་རྟེན་མ་》 རྟོད་ཆ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༡༡ལོ། བ་༡༧༥ བ་༡༧༥
② སྐབས་དེ་ཏུ་མ་ཆིང་ཀྱང་གཞུང་གིས་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་མཆོ་དང་ཆངས་དབྱརས་རྒྱ་མཆོ་གཉིས་རྒྱ་ལའི་སྐུ་སྤེང་ལྔ་པའི་ཡང་སྤྱིད་ཏུ་ཁས་ལེན་བྱས་མེད་
ཉེད་ཀྱི་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཆོ་མཆོག་སྐུ་སྤེང་ལྔ་པའི་ཡང་སྤྱིད་ཏུ་རོས་འཛིན་གནད།
③ མཆོ་མོན་རྟེན་མཛིན་ཁང་གི་མཛིན་ཉར།
④ བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛིན་ཁང་གི་མཛིན་ཉར།

“བརྟན་པ་རྒྱས་ཤིང་འགྲོ་བ་འདེན་པ་ལི་རྒྱ་ལའི་སྒྲ་མ་དུག་
པའི་ཐམ་མ་ཀ་”ཞེས་བསྟུན་པའི་གསེར་ཐམ་དེ་ཉིད་སྒྲ་སྤང་
གོང་མའི་^①ཐམ་ག་ལས་ཁ་ཞིང་ཆུང་བས་པོད་ས་གནས་སུ་
དབང་ཕྱགས་དེ་ཅམ་མི་མངོན་པར་གྱུར་ཏེ། ཁོང་ཉིད་ཀྱིས་
བསྟུན་པའི་སྒྲ་དམ་འབྱར་མའི་བཀའ་ཤོག་གྲུང་པོད་ས་
གནས་སུ་འགྲོ་བྱུགས་ཆེར་མེད་གཤིས། སྐག་པོ་ལས་ཐན་ཉན་
ཀྱིས་རྒྱ་ལའི་སྒྲ་སྤང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཆོར་བསྟུན་
པའི་གསེར་ཐམ་གསེར་གྱི་རྒྱལ་པོ་དེ་ཉིད་བཀའ་ཤོག་ཁག་གི་
ཉིང་རུ་བསྟུན་བཞིན་ཡོད་པའི་སྐོར་ཉན་གོང་ཡེའི་(年羹
 粥)ནས་གོང་མར་དལ་ཙཱ་^②ལུ་བ་དང་། ཆིང་གྲུང་དབྱང་
སྤྱིད་གཞུང་གིས་དེ་དོན་སྟམ་སྟམ་རུ་མི་འཛོག་པར། མེས་
རྒྱལ་ལྟོ་རུབ་མཐའ་མཆོམས་བརྟན་ཉིང་དང་པོད་སྐག་སྒྲི་
ཆོགས་བདེ་འཁོད་ཀྱི་ལར་རྒྱར་དགོངས་ཏེ། ཉན་གོང་ཡེའི་ཡི་
དགོངས་འཆར་ལྷག་ལེན་མཛད་དེ་ལྷར་བསྟུན་གྱི་“བརྟན་
པ་རྒྱས་ཤིང་འགྲོ་བ་འདེན་པ་རྒྱ་ལའི་སྒྲ་མ་དུག་པའི་ཐམ་མ་
ཀ་”ཞེས་པ་གཞུང་བཞེས་ཀྱིས་སྤར་ཡང་བཟུ་འདུལ་བྱས་ཏེ།
ལུ་པ་ཆེན་པོའི་ལྷགས་བཞིན། ཤིང་འབྲུག་སྟེ་སྒྲི་ལོ་༡༧པ་ལོའི་
ཉོར་ཟླ་དང་པོར། “འཇམ་དབྱངས་གོང་མ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་
ནས་རྒྱལ་བརྟན་སྒྲི་དང་ཁྱད་པར་འཇམ་མགོན་ལྷ་མའི་རིང་
ལྷགས་དར་ཞིང་རྒྱས་པ་དང་། འགྲོ་བའི་བདེ་སྦྱིད་ཚོགས་
ལྷན་གྱི་དཔལ་ལ་ཙཱ་འདྲི་བའི་གནས་སུ་འགོད་པར་བཞེད་
ནས་རྒྱ་ལའ་དཀར་པུ་སྒྲོ་བཟང་དཔལ་འབྱོར་དང་། ལྷར་
གོ་ཆེ། སྤྱི་ཆའི་ཆ་བཅས་ཚོང་ད་གནད་གདོང་ཀུན་གཟིགས་
ལུ་པ་ཆེན་པོའི་དུས་བཞིན་ཆོས་སྤྱིད་མཐའ་དག་སྐོར་དགོས་

པའི་གཤེར་གྱི་བཀའ་ལུང་བཟང་པོ་དང་། གཤེར་གྱི་སྒྲིགས་ཀྱི་
སྒྲུབ་མཁུག་གོ་བ་ཙམ་བཅུ་དྲུག་ཡོད་པའི་འཇའ་ས་དང་། རྒྱ་
དང་མན་རྩེ་བོད་སོག་གི་ཡིག་རིགས་བཞིས་སྤྲས་པའི་གཤེར་
ཐམ་ཆེན་པོའི་ཞལ་རིས་སྟུ། ལུང་ཚུགས་མཆོག་ཀྱི་དགེ་བའི་
ཁིང་གི་རྒྱལ་དབང་། ས་སྟེང་གི་རྒྱལ་བརྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་
པོ། ཐམས་ཅད་མཁུན་པ་བརྩ་རྒྱ་ར་རྩེ་ལའི་བླ་མ་...ཞེས་
འཁོད་པ་དེ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཆོར་བརྩལ་ཏེ། ཁོང་ཉིད་ཆོས་
སྲིད་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་བྱེད་པོར་དབང་བརྩུར་ཡོད། ཐམ་ག་དེ་
ད་རྩེ་སར་ལུས་བཞེན་སྦྱོན་བྲལ་ངར་བོད་སྟོངས་ཉེན་མཆོད་
ཁང་གི་མཆོད་ཉར་རུ་བཞུགས་ལུས་ཡིན་ལ། མིག་སྨར་
མཆོང་ཆོས་ཀྱི་ལྷ་རྩུབ་པའི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དབྱར་སྲིད་
གཞུང་གིས་རྩེ་ལའི་བླ་མར་བརྩལ་བའི་གཤེར་ཐམ་གཅིག་ཀྱི་
དེའང་ཡིན་པས། དེར་རྩུན་རུ་མེད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིན་ཐང་
དང་རིག་དངོས་ཀྱི་རིན་ཐང་ལྟ་བུར་འདོད། གཤེར་ཐམ་
དེའི་སྐར་རྒྱ་གཤེར་ལས་ཀྱི་བ་པ་གང་ཞིག ཞལ་རིས་གཤམས་
ནས་གཤོན་རུ་རིམ་པ་བརྩུར་ཆགས་སུ་རྒྱ་བོད་མན་སོག་གི་
ཡིག་རིགས་བཞི་མཉམ་གཤིབས་ཆོག ཐམ་ལུང་སྦྱོར་རིས་ཀྱི་
ཏོག་དང་ཐམ་གའི་ཞལ་རིས་ཀྱི་བོད་ཡིག་གི་འབྱུར། “ལུང་
ཚུགས་མཆོག་དགེ་བའི་ཁིང་གི་རྒྱལ་དབང་ས་སྟེང་གི་རྒྱལ་
བརྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་མེད་མེད་པ་བརྩ་རྒྱ་ར་རྩེ་ལའི་བླ་
མའི་ཐམ་ག་...ཞེས་བཏོས་ཡོད་པ་དང་། ཐམ་དོས་ཀྱི་ཤོང་
རྒྱར་ཤོན་རྒྱང་བྱ་ཆེད་བོད་ཡིག་གི་ཡིག་བྲིང་གཉིས་པའི་
“མཆོག་ཀྱི་”དང་ཡིག་བྲིང་བརྒྱད་པའི་“ཐམས་ཅད་མཁུན་
པ་”བཅས་བརྩུངས་ཏེ་“མཆོག་” “མེད་མེད་”སོགས་པར་

① ལྷ་ལའི་སྒྲ་མ་སྒྲ་ཐེང་ལྷ་པར་བརྒྱན་གྱི་ཡོད།

[illegible]

③ ལྷ་མོ་རྒྱ་ཤིང་བཞི་སྟེ། 《དཔལ་གསལ་འཛུགས་ཀྱི་ཆོ་ཁྲི་ལྗེ་མ་》 ངན་ལྡོ་རྒྱ་མོ་དམངས་ཀྱི་སྐུ་ལྷ་ཁོང་། ༡༩༡༧ལོ་ ༩་ཉ་

འབྲི་བརྒྱུ་མཛོད་ཡོད་ཅིང་། བོད་འབྲུག་རྟེན་མཛོད་ཀྱི་ལོ་༡༧༥༥ལོར།
ཆིང་གོང་མས་གསེར་ཐམ་བསྐྱེད་ཚུན་ནས་སྤྱི་ཕྱིར་འདི་པས་
བོད་མ་གནས་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་མི་རྣམས་དང་ཆོང་གཞིས། དགོན་
རྟེན་ཁག་བཅས་ལ་གནད་པའི་བཀའ་ཤོག་མཆིས་པོ་ཅོག་པར་
གསེར་ཐམ་འདི་ཉིད་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་
པ་ཡང་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྟན་པས་ས་སྤྱི་ལོ་༡༧༥༥ལོར།
ཀོང་པོ་དགའ་ཆགས་པ་མི་ལྷན་ལ་བསྐྱེད་པའི་བཀའ་གནད་^①
དང་། ལྷ་སྤྱོད་བྱི་ལོ་བཅུ་བྱེད་རྟེན་མཛོད་ཀྱི་ལོ་༡༧༥༥ལོར་ཆིང་གྲང་
དབྱེད་གིས་གནད་ལ་འབེབས་པའི་བྱིན་ཆད་བོད་མ་གནས་
ཀྱི་ལས་དོན་བྱེད་ཕྱགས་རྩ་འཛིན་དོན་ཆེན་བཅུ་གསུམ།^② དེ་
བཞིན་རྒྱ་བྱེད་ཀྱི་ལོ་༡༧༥༥ལོར་སེར་བྱེས་ལྷ་ཆོང་ལ་བསྐྱེད་
པའི་ཆོས་ཐེབས་སྤྱོད་ཡིག་གི་ལག་འཁྱེར་བཀའ་ཤོག་^③ བཅས་
ཀྱི་ཐོག་ཏུ་ཕབ་པའི་ཐམ་ག་ལས་གསལ་པོར་ཤེས་རུས།

དེ་ལྟར་བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་ཏུ་གསེར་ཐམ་
འདི་གའི་ཐམ་གཡོག་ཅིག་གྲང་མཛོད་ཉར་ཏུ་བཞུགས་ལུས་
ཡོན་ལ། བོང་ཏུ་ཐམ་གཡོག་ནི་གཞུང་ས་དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་
གི་སྤར་སྤྱོད་བཞིན་གཅིག་ནས་གསེར་ཐམ་ལྷི་དྲག་གཤིས་
སྤྱོད་བདེ་འཁྱེར་བདེ་མེད་པ་དང་། གཉིས་ནས་མ་ཐམ་

བཞེས་ཐད་མི་ཡོང་བའི་སྤྱད་རྒྱ་རྒྱ་ཁྱར་པོ་ཡང་པའི་བོང་
དང་ལྷགས་ལས་ཁྱབ་པ་དེ་གསར་ཏུ་བརྒྱུ་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་
སྤོར་བཞོད་བྱིན་པ་བཞིན། ཐམ་གཡོག་དེ་གའི་ཞལ་རིས་ལྷ་
བརྒྱུ་འབྲི་གནད་བའི་ཡིག་རིགས་རྣམས་གྲངས་དང་ཆོག་འབྲུ་
རྣམས་གསེར་ཐམ་པོ་མ་དང་གཉིས་སྤྱོད་མེད་ལ། ཐམ་ལྷ་ལོར་
བྱའི་ཉོག་གིས་མཆོད་ཞིང་། ཁ་རིས་ཐོག་གི་བོད་ཡིག་འབྲུར།
“ལུ་བ་སྤྱོགས་མཆོག་དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་ས་སྤྱོད་གི་
རྒྱལ་བསྐྱེད་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་མེད་ལྷན་པ་བརྒྱ་རྩ་རྒྱ་ལའི་
སྤྱོད་པའི་ཐམ་ག་”ཞེས་བརྒྱུ་ཡོད། ཡིན་ནའང་དེ་ཡོད་ཀྱི་རྣམ་
ཐར་ཁག་ཏུ་སྤྱི་ཕྱིར་བརྟན་པའི་རུས་སྤྱོད་ཐམ་གཡོག་གསར་ཏུ་
བརྒྱུ་པའི་སྤོར་ཡིག་ལས་ཏུ་མཇལ་རྒྱ་མེད་པ་ལྷ་བྱར་རྣམ་
བས། ཐམ་གཡོག་དེ་ག་རུས་གསར་བརྒྱུ་པ་ལྷ་སྤྱོད་པས་
མ་མཆིས། བཀའ་ཤོག་གི་ཐམ་དེ་བལྟར་ན། རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་
བརྒྱུད་པ་དང་དེའི་ཕྱིས་ཀྱི་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་རིས་ཕྱོན་ཆོས་སྤྱོད་
བྱེད་བརྟན་པའི་གསེར་ཐམ་དེ་རྒྱན་འཇགས་སྤྱོད་བསྐྱེད་སྤྱོད་
ཡོད་པར་གཞིགས་ན། ཐམ་གཡོག་གསར་བརྒྱུ་ཀྱི་རུས་ཆོད་
དེ་མ་མཐར་ཡང་སྤྱི་ཕྱིར་བརྟན་པ་དང་བརྒྱུད་པའི་སྤྱོད་རུས་
སྤྱོད་པའི་པར་སྤྲུམ།

བརྟན་པའི་ཐམ་ག་གསེར་ཐམ་གཡོག་།

གཉིས་ལ། རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྟན་པའི་“གསེར་ཐམ་”
སྤོར་བྱིན་གསར་དཔྱད།

གཞན་ཡང་བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་

ཉར་ཏུ་ཁ་རིས་ཀྱི་བོད་ཡིག་ཡིག་འབྲུར། “ལུ་བ་སྤྱོགས་མཆོག་
དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་ས་སྤྱོད་གི་རྒྱལ་བསྐྱེད་ཡོངས་ཀྱི་
བདག་པོ་མེད་ལྷན་པ་བརྒྱ་རྩ་རྒྱ་ལའི་སྤྱོད་པའི་ཐམ་ག་”ཞེས་

①②③ བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་ཉར་ཏུ།

བརྟེན་པའི་ཐམ་ག་གཞན་ཞིག་བཞུགས་སུ་གསོལ་བ་དེ་ཉིད་
མིག་སྒར་དཔར་རྩ་བཏབ་པའི་བོད་ས་གནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གལ་
ཆེན་བཅུ་མའི་ཆོས་^①ཁག་གི་ནང་རྩ་དེའི་ཆོན་པར་བྲངས་
ཏེ་འོག་མཆན་རྩ་ཆེད་གོང་མས་རྩ་ལའི་སྒྲ་མ་སྦྱ་ཐེང་བརྩན་
པར་བསྐྱལ་བའི་གསེར་ཐམ་དོ་མར་འགྲེལ་ཡོད་པ་དང་། རྩ་
ལའི་སྒྲ་མ་སྦྱ་ཐེང་རིམ་བྱོན་གྱི་གསེར་ཐམ་གཅིག་ལུ་དེ་ཁོ་ན་
ཡིན་པར་བརྟེན་དང་བརྟེན་ལུས་ཡིན། དེ་ལྟར་དམ་དེའི་སྦྱ་
རྩ་གསེར་ལས་བྱུང་པ་གང་ཞིག་ཞལ་རིས་གཡས་ནས་གཡོན་
རྩ་རིམ་པ་བསྟར་ཆགས་སུ་རྩ་བོད་མན་སོག་གི་ཡིག་རིགས་
བཞི་མཉམ་གཤིབས་ཀྱིས་བརྟེན་ཡོད་ཅིང་། ཐམ་ལྟར་ཐུན་

རིས་ཀྱི་ཏོག་དང་ལྷན་ཡོད་མོད། སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་དགའ་
ལྷན་པོ་བྲང་ས་གནས་ཀྱི་དགའ་གི་ཆབ་ཀྱི་རྩལ་
འགན་བཞེས་རིང་བོད་ས་གནས་ཁག་རྩ་བསྐྱལ་བའི་བཀའ་
གཏན་དང་ཆ་ཆོག་སོག་པའ་པའི་གསེར་ཐམ་གྱི་ཞལ་རིས་
དང་འགབ་མཐུན་མིན་པས། “གསེར་ཐམ་”དེ་ནི་རྩ་ལའི་སྦྱ་
ཐེང་བརྩན་པའི་གསེར་ཐམ་ཡིན་ཞེས་ཨ་འཐས་སུ་བཞོད་
ན། དོན་དངོས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱུ་འགལ་རྩ་སོང་ཉེན་ཡོད་
གཤིས། འདིར་གལ་པོ་ཆེ་ལ་ནན་ཏན་གྱི་དཔེ་བཞིན་གཞན་
ལུགས་འགོག་པར་རང་ལུགས་འཐད་ལྷན་གྱི་རྩལ་ཡང་
དག་ཅིག་འགོད་པར་འདོད་དེ།

ཐམ་རིས་པ། “རྩ་བཞུགས་མཚན་དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་ག་ཉིང་གི་རྒྱལ་བཅུན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐོད་ཐུན་པ་”

ཐུན་རྩ་རྩ་ལའི་སྦྱ་ཐེང་ཐམ་ག་”ཞེས་འགོད་པའི་ཐམ་ག་།

གཅིག་ཀྱི་ཡོད་“གསེར་ཐམ་”དེའི་ཞལ་རིས་བོད་ཡིག་
གི་འབྲུ་ཆའི་གཞུགས་སུ། “རྩ་བཞུགས་མཚན་དགེ་བའི་ཞིང་
གི་རྒྱལ་དབང་ག་ཉིང་གི་རྒྱལ་བཅུན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐོད་
ཐུན་པ་”ཐུན་རྩ་རྩ་ལའི་སྦྱ་ཐེང་ཐམ་ག་”ཞེས་བརྟེན་ཡོད་
ཅིང་། ཐུན་ལའི་ལུགས་བཞིན་ཐམ་དོས་ཀྱི་ཤོང་རྒྱར་གོན་རྒྱར་
བྱེད་ཆེད་འབྲུ་ཆོག་“མཚན་རྩ་”དང་“ཐམས་ཅད་” “མཁྱེན་
པ་”གསུམ་བསྐྱངས་ཏེ་“མཚན་”དང་། “ཐོད་” “ཐུན་པ་”
བཅས་སུ་བྲིས་ཡོད་པ་དེ་དང་། སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་བསྐྱལ་
བའི་བཀའ་ཤོག་ཁག་རྩ་གསལ་བའི་ཐམ་གའི་ཁ་རིས་ཀྱི་ཡིག་

འབྲུར། “རྩ་བཞུགས་མཚན་དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་ག་
ཉིང་གི་རྒྱལ་བཅུན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐོད་ཐུན་པ་”ཐུན་
རྩ་རྩ་ལའི་སྦྱ་ཐེང་ཐམ་ག་”ཞེས་པའི་ནང་གི་སྦྱར་ཡིག་རྣམས་
གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཅིང་། ཐམ་ག་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཡིག་གཞུགས་
ཐད་ཅུང་མི་འདྲ་བ་(རིུ་མིག་༡)འགའ་རེ་སྟངས་ཞིང་། བྱད་
པར་གཙོ་བོ་ནི་“ཐམ་ག་”དང་“ཐམ་ག་”ཞེས་པའི་མིང་
མཐའི་“ག་”དང་“ག་”གཉིས་ཐ་དད་ཡིན་པ་དེ་ཡིན། རང་
རའི་བོད་ཀྱི་བརྟེན་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལྟར་ན། ཐུན་
མའི་རྩལ་འཇུག་མོ་མ་ཡིག་གིས་བྱེ་མའི་མིང་མཐའ་མོ་ཡིག་ག་

① 邓锐龄、冯智：《西藏通史》清代卷（上册），中国藏学出版社，2016年。扉页第2页；西藏博物馆编：《历史的见证——西藏博物馆藏历代中央政府治藏文物集萃》，四川美术出版社，2015年，第137页。

འདས་མེད་པའི་མི་ལོ་བཅུ་ལྷག་འགའི་བོད་དོན་བཅས་སྤྱོད་གི་ཉམས་སྤྱོད་སྤྱོད་པ་མཛོམས་དང་ཕྱིན་ཆད་བོད་སྐད་གནས་ཀྱི་ལས་དོན་བྱེད་སྤྱོད་གནས་འབེབས་གནང་བའི་ཁྱིམ་སྒོལ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན། ཟ࿳་ལོ་༡༠༩༠ལོར། ཅ་ཚིག་དེ་ནི་དེད་ཉེན་མཛོད་ཁང་གསར་པའི་“གངས་ལྗོངས་ཀྱི་སྐད་དབྱར་སྐད་མོ་—བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རིག་གནས་”ཞེས་པའི་འགྲེམ་སྟོན་ཀྱི་འགྲེམ་ཆས་བཅའ་འཛོལ་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་ཐོག་མར་ཉེད་སྟོན་བྱུང་ཞིང་། ཅ་ཚིག་གི་

ཡིག་གཟུགས་འབྲུ་ཚ་ཡིན་པ་གང་ཞིག་འབྲི་གཞི་གོས་ཆེན་མེད་པོ་ཡིན་ལ། བོད་འབྲུར་གྱི་མ་ཡིག་རྣལ་མ་དེའང་ཡིན་པར་འཁུམས། དེའི་མཁུག་སྤྱད་ཏུ་མཁ་པའི་ཐམ་རིས་སྟ། “ཅུབ་སྤྱོད་མཛོག་དག་པའི་ཁྲིང་གི་རྒྱལ་དབང་སྤྱོད་གི་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་མིང་ཕྱེན་པ་བཟླ་ར་ཏུ་ལའི་བླ་མའི་ཐམ་ཀ”ཞེས་གསལ་བས་གལ་ཆེའི་ཅ་ཚིག་དེ་འདྲའི་ཐོག་ཏུ་མཁ་པའི་ཐམ་ག་ནི་གསེར་ཐམ་ངོ་མ་ཡིན་པ་སྟོན་མི་དགོས།

མཁ་པའི་ཅ་ཚིག་དོན་ཆེན་བཅུ་གསུམ་གྱི་མགོ་མཁུག་།

གསུམ། ལོ་རྒྱུས་རྣམས་ཐར་དང་ཐམ་དེབ་ཁག་ལྟར་ན། ཆིང་གྲང་དབྱར་ཉིད་གཞུང་གིས་སྤྱིར་ཏུ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་ལེ་པ་དག་དབང་སྤྱོད་བཟང་རྒྱ་མཚོ་དང་། སྤྱི་ཕྱིར་བུན་པ་སྤལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ། སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱུད་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོ། སྤྱི་ཕྱིར་བུན་གསུམ་པ་ལུབ་བསྟན་རྒྱ་མཚོ། དེ་བཞིན་ལྷ་བཟང་ཁང་གིས་ངོས་འཛིན་ཞུས་པའི་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་མཚོ་བཅས་ལ་གསེར་ཐམ་བསྟུལ་ལུགས་གསལ་བ་བྱུང་། དེ་བྱིངས་ཀྱི་སྤྱི་ཕྱིར་ན་རིམ་ལ་གོང་ནས་གསེར་ཐམ་གསར་བསྟུལ་གནང་མེད་གཤིས། ཕྱིས་

སྤྱི་ཕྱིར་པའི་སྤྱི་ཕྱིར་ན་རིམ་ཕྱིས་སྤྱི་ཕྱིར་བུན་པ་སྤལ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་“ཅུབ་སྤྱོད་མཛོག་དག་པའི་ཁྲིང་གི་རྒྱལ་དབང་སྤྱོད་གི་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་མིང་ཕྱེན་པ་བཟླ་ར་ཏུ་ལའི་བླ་མའི་ཐམ་ཀ”ཞེས་པ་རྒྱན་འཇགས་སྤྱི་བསྟུལ་གྱི་ཡོད་པ་བཀའ་ཤག་གི་ཐམ་དེབ་ཁག་ལས་ཤེས་ཅུས་ལ། དེར་དངོས་སྤྱི་མཇུག་ལྟས་ཡིན་པའི་བཀའ་ཤོག་སྟེ། ཅ་པོ་ཁྱི་ཉེ་ཟ࿳་ལོ་༡༠༩༩ལོར་ཏུ་ལའི་བླ་མ་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱུད་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོས་མེར་ཆ་དཔོན་རྣམས་རྒྱལ་དབང་གཞུགས་བརྒྱུད་བཅས་

བསྐྱལ་བའི་བཀའ་གཏན་^①དང་། རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱིང་བརྟན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོས་གཉལ་ཤིང་བསྐྱལ་བའི་བཀའ་གཏན་^② རྒྱ་ཉི་ཤུ་ལོ་༡༥༧༧ལོར་རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱིང་བརྟན་གཉིས་པ་འཕྲིན་ལས་རྒྱ་མཚོ་དང་བོད་མཛུགས་ལས་བན་མན་དང་རིན་གཉིས་ནས་ཤར་བྱུགས་དམག་དོན་བྱེད་སྒྲོར་སྒོར་མི་མདའ་དཔོན་འཆི་མེད་རྩོམ་མཁན་བསྐྱལ་བའི་ལག་འབྱེད་བཀའ་ཤོག་^③རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱིང་བརྟན་གསུམ་པས་གནམ་བསྐྱོས་འཇམ་དཔྱདས་གོང་མར་སྤལ་བའི་བརྟན་བཞུགས་ཡི་གེ་^④སྐུགས་ཀྱི་ཕབ་ཐམ་ལས་ཀྱང་ར་འཕྲོད་ཐུབ། དེ་མིན་རིག་དངོས་དང་ཡིག་ཆ་གསལ་བདག་གཉེར་ཆོན་པ་ཁག་གིས་སྤེལ་ཡོངས་བསྐྱགས་བྱས་ཟིན་པའི་བཀའ་ཤོག་^⑤ཁག་གི་ཕབ་ཐམ་ལ་ཞིབ་འཆོལ་ཅི་འདྲ་བྱས་ཀྱང་། གོང་ཏུ་སྒྲུས་པའི་“གསེར་ཐམ་”དེ་བསྐྱལ་སྤེལ་མེད་པ་རྟོགས་ཐུབ། “གསེར་ཐམ་”དེ་ཡང་སྤྱིང་བརྟན་གྱི་ཞིག་གི་ཡིན་པ་དང་དགོས་པ་ཅིའི་ཕྱིར་གསར་བཞེས་བྱས་པ་ཡིན་མིན་བཅས་ཀྱི་གནད་དོན་ལ། ཕྱིས་སྤྱ་གསར་རྟེན་བྱང་བའི་བཀའ་ཤོག་ག་གེ་མའི་ཕབ་ཐམ་འདྲ་ལ་རེ་བཅོལ་བྱ་རྒྱ་ཅམ་ལས་ཞུ་སྤྱོདས་མ་མཆིས་པས། སྤྱད་ཀྱང་མཐུད་དཔྱད་ཞིབ་དགོས་པར་འཆོལ།

བཞི། བོད་མཛུགས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་རྒྱན་རབས་པ་ཁག་གཅིག་གིས་“གསེར་ཐམ་”དེ་ནི་འབྲེམ་སྟོན་དགོས་པའམ་ཡང་ན་གསེར་ཐམ་རོ་མར་བགྱེས་ཟད་མི་ཡོང་བའི་ཆེད་ཕྱིས་སྤྱ་འདྲ་བཟོ་གནང་བ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད་ཅུང་། རིག་དངོས་འདྲ་བཟོའི་(文物复制制)ཙ་དོན་ནང་། ཕྱི་མའི་འདྲ་གཞུགས་དེ་སྤྱ་མའི་མ་དཔེའི་བསྐྱར་ཆོད་ཆེ་ཆུང་ལ་བཟླས་པ་མེད་པར་ཅི་རིགས་སྤྱ་བཟོས་ཆོག་ཀྱང་། མ་དཔེའི་དོས་ཀྱི་ཡིག་རིས་དག་བཅོས་ལྷད་མེད་པར་ཇི་མ་ཇི་བཞེན་ཕྱི་མའི་འདྲ་

གཞུགས་སྐོག་མངོན་དགོས་པའི་སྤྱང་བྱ་ཡོད་པས། ད་ཡོད་“གསེར་ཐམ་”དེ་དང་གསེར་ཐམ་རོ་མའི་ཁ་རིས་ཀྱི་བོད་ཡིག་ཡིག་འབྲུ་ཐ་དད་ཏུ་བྱེད་ཏེ། རིག་དངོས་འདྲ་བཟོའི་ཙ་དོན་དང་ཡོངས་སྤྱ་འགལ་ཡོད་པ་དང་། སྒྲུས་སྤྱ་རིག་དངོས་ཀྱི་རིས་པ་དང་བོད་གསེར་ཐམ་དེ་འདྲ་འདྲ་བཟོ་བྱེད་པར་རྒྱལ་ཁབ་རིག་དངོས་ཏུ་ལ་སྐྱེས་པའི་འབྲེལ་ཡོད་ཆོན་པར་རིས་པ་བཞེན་སྟོན་མེད་ལུས་ཏེ་ཆོག་མཆན་སྤོབ་ཤིང་། ཉམས་སྤྱོད་གིས་སྤྱག་པའི་རིག་དངོས་འདྲ་བཟོའི་ཆེད་ལས་ཆོན་པ་སྤྱིག་འཕྲུགས་ཀྱིས་འདྲ་བཟོའི་ལས་དོན་ཁག་སྤེལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ཆུན། ད་ཡོད་ཀྱི་“གསེར་ཐམ་”དེ་ནི་ཕྱིས་སྤྱ་འདྲ་བཟོ་བྱས་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མིན་པར་འདོད།

གསུམ་པ། རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱིང་བརྟན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོའི་ཐམ་ག །

བཀའ་བྱང་ཞོར་ནང་པའི་བཞེད་དགོངས་ལྟར་ན། རྒྱགས་སྤྱང་སྤེ་སྤེ་ལོ་༡༥༧༧ལོར། ཆིང་གྲང་དབྱང་སྤྱིད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་སྤྱིང་བརྟན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོར་གསེར་ཐམ་ཞིག་བསྐྱལ་ཡོད་ཅུང་། གསེར་ཐམ་དེ་ཉིད་ཡིག་འབྲུལ་ཁག་ཏུ་མི་སྤྱོད་པར་རྒྱན་འཇགས་སྤྱ་སྤྱོད་མའི་(རྒྱ་ལའི་སྤྱིང་བརྟན་པ་སྤེལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་)གསེར་ཐམ་ཕབ་སྤྱོད་^⑥གནང་གི་ཡོད་པར་གསུངས། ཆིང་གོང་མས་སྤྱིང་བརྟན་པ་དང་བརྟན་པ་གཉིས་ཀར་གསེར་ཐམ་བསྐྱལ་བའི་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་དེ་བཞེན་སྤྱིང་བརྟན་གོང་འག་གི་རྒྱ་བོད་ཡིག་རིགས་གཉིས་ཀྱི་མཆོན་གནས་འདྲ་བའི་དབང་གིས། ཆེད་མཁས་པ་འགའ་རེས་ཐམ་རིས་སྐོག་གི་རྒྱ་ཡིག་ཡིག་འབྲུ་དཔྱད་གཞིར་འཛིན་ཏེ། ད་ཡོད་ཀྱི་“གསེར་ཐམ་”དེ་ནི་སྤེ་ལོ་

①②③④ བོད་མཛུགས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་ཉར།

⑤ 祝君编：《河湟珍藏—藏传佛教文物卷》，文物出版社，2012年，第165-192页；西藏自治区档案馆：《西藏档案》（内部期刊）。

⑥ 多杰才旦：《元以来西藏地方与中央政府关系档案史料汇编》，中国藏学出版社，1994年，第1697-1698页。“仍行颁给前世达赖喇嘛册印，是为谕格之恩”；“达赖喇嘛呼毕乐罕，已荷皇上殊恩，派大臣颁给达赖喇嘛之册印”。

༡༧༡༥ལོར་ཆིང་གོང་མ་གནས་སྤྱོད་རྒྱལ་པོས་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོར་བསྐྱལ་བའི་གསེར་ཐམ་དེ་ཡིན་པའི་དོགས་འདྲི་བཏོན་ཡོད་མོད།^① ཡོ་རྒྱལ་རྣམས་ཐར་ཁག་རྒྱ་གསལ་བ་ལྟར་ན། རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པ་དང་བརྒྱན་པའི་གསེར་ཐམ་གྱི་རྒྱ་ཡིག་ཡིག་འབྲུང་མ་རི་བཞིན་ཡིན་ཅུང་། སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པའི་གསེར་ཐམ་གྱི་བོད་ཡིག་ཡིག་འབྲུར་“བརྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་ཐམ་གྱི་ཞེས་བཞོན་ཡོད་པ་དང་། སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པའི་གསེར་ཐམ་གྱི་བོད་ཡིག་ཡིག་འབྲུར། “དོ་རྩེ་འཆང་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་ཐམ་གྱི་ཞེས་བཞོན་པ་གཉིས་ཐ་དད་རྒྱ་མོང་བས། གསེར་ཐམ་དེ་གཉིས་ཀྱི་དབྱེ་བ་རྒྱུད་གསལ་ཅམ་ཐེ་རུས། ཡིན་ནའང་ཉེ་རབས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གསལ་དང་ཡོ་རྒྱལ་རྣམས་ཐར་དབྱེད་ཡིག་ཁོ་ནར་བཞེན་ནས་ཨ་འཐས་ཀྱི་རོས་འཛིན་བྱས་པ་ཡིན་ན། དེས་པ་དོན་གྱི་འབྲས་བྱར་འགལ་འབྲལ་གྱི་སྤྱོད་གྱིས་སྤྱི་ཕྱིར་ཐམ་དེ་བས། དེས་པོའི་དཔལ་རྒྱལ་ལ་བཞེན་ནས་རོས་འཛིན་ལྷ་རྒྱ་ནི་ཤིན་རྒྱ་ནས་འགངས་ཆེ། དེས་ན་གསལ་རྒྱ་རྒྱལ་བ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོའི་རྒྱན་འཇགས་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པའི་དམ་ལེ་ཆོན་གྱི་སྟོར་རགས་ཅམ་བརྒྱན་ན།

རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོ་(སྤྱི་ལོ་༡༧༤༥-སྤྱི་ལོ་༡༨༠༩)ནི་བོད་རབ་བྱུང་བརྒྱ་གསུམ་པའི་ས་ལྷག་

ཉེ་སྤྱི་ལོ་༡༧༤༥ལོར། གཙང་གཡས་རྒྱའི་མའི་ཆར་གཏོགས་པའི་ཐོབ་རྒྱལ་ལྷ་རི་སྐར་རྒྱ་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱལ་པ་དང་། ལྷགས་འབྲུག་ཉེ་སྤྱི་ལོ་༡༧༤༠ལོར། ལྷང་རྒྱ་རྒྱ་ཐོག་ཐུ་བོད་རྒྱ་ཐེབས་ཉེ་ཐོས་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་དབྱེད་བྱས་འབྲས་གོང་མར་གསེར་རྒྱན་སྟོན་ཉེ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོ་ཉིད་སྤྱོད་གོང་མའི་ཡར་སྤྱི་ཕྱིར་བྱས་གཏན་གཙང་མ་འཁལ། སྤྱི་ལོ་༡༧༤༡ལོར། ཁོང་ཉིད་ཐོ་བྱང་པོ་རྒྱ་ལའི་ཁྲིར་མངའ་གསོལ་མཛད་དེ་ཆིང་གྲར་དབྱར་སྤྱི་ཕྱིར་གཞུང་གིས། “སྤྱོད་གོང་མའི་(རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པ་)གསེར་ཐམ་བསྐྱར་རྒྱ་བསྐྱལ།”^② དེ་ནས་མི་རིང་བར་ཆིང་གྲར་དབྱར་སྤྱི་ཕྱིར་གཞུང་གིས་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པར་ཐུ་ཕྱིར་དཔོན་གྱི་འཇམ་པ་དང་ཐམ་ག་ཐེངས་གཉིས་བསྐྱལ་ཡོད་དེ། ས་ལག་ཉེ་སྤྱི་ལོ་༡༧༧༥ལོར། ཆིང་གོང་མས་པཎ་ཆེན་སྤྱི་ཕྱིར་བྱག་པ་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་པེ་ཅིན་རྒྱ་གདན་འདྲན་ལུས་དོན་ལྷར་རྒྱལ་ནང་རྒྱ་ཆིབས་ཀྱི་ཁ་ལོ་བསྐྱར་བ་དང་། སྤྱི་ལོ་༡༧༤༠ལོར། པེ་ཅིན་རྒྱ་ཐེབས་འབྲོར་ཐིན་རྩེས་ཆིང་སྤྱི་ཕྱིར་གཞུང་གིས་དོ་བཟོད་བཀྲར་བཞོན་ཆོད་མེད་གནང་ཉེ་གཡང་འི་འཇམ་པ་དང་ཐམ་ག་བསྐྱལ། པེ་ཅིན་རྒྱ་བཞུགས་རིང་ཆིང་གོང་མས་པཎ་ཆེན་ཁོང་དང་བྲག་འབྲུད་ཐེངས་མང་གནང་ནས་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོའི་གནས་བབ་དང་

པཎ་ཤེས་པ་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ཕྱིར་བརྒྱན་པ་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོའི་གཡང་འི་བམ་ག །

① 西藏博物馆编，《历史的见证—西藏博物馆藏历代中央政治藏文物集萃》，四川美术出版社，2015年，第137页。

② དེ་མོ་ཉི་ཤོག་ཐུ་སྤྱོད་བཟང་ཐུབ་བསྐྱར་འཛིན་མེད་རྒྱ་མཚོ། 《རྣམ་ཐར་འཛིན་སྤྱིར་བཏུ་ཡངས་པའི་རྒྱན་པ་ལྷང་གོང་མའི་ཐོག་པ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༡༩༩༠ལོ། ༩་༡༤ནས་༡༥

③ 多杰才旦：《元以来西藏地方与中央政府关系档案史料汇编》，中国藏学出版社，1994年，第1697-1698页。“仍行颁给前世达赖喇嘛册印，是为谕格之恩”

བོད་སྐད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་སྐོར་ལ་སྤྲོད་མོལ་མཛེན་ཅིང་།
པའ་ཆེན་དཔལ་ལྷན་ཡི་ཤེས་ཀྱིས་སྐབས་དེའི་གནས་ཚུལ་
ཆེ་ཤ་ཞིབ་ཆགས་སུ་བྱ་གསོལ་གནང་བ་བརྒྱད། གནས་
རྒྱུད་ཀྱི་པོ་སྐོར་ལ་བོད་རྒྱ་ལའི་སྐད་མཛེན་ཚུགས་ལ་
ཐུགས་མཉེས་པོ་བྱུང་བས། ཕྱིན་ཆད་བོད་སྐད་ཀྱི་སྐྱེ་
ཆོགས་བརྟན་ཞིང་གི་ཆེད་དུ་ཐུགས་སྦྱང་ཕྱི་སྐྱེ་ལོ་༡༥༥༥ལོར།
འཇམ་དཔལ་ཀྱི་མཆོ་ཉིད་བོད་སྐད་ཀྱི་ཆོས་སྤྱོད་གཉིས་
ཀྱི་བདག་པོར་དབང་བསྐྱར་རྟེ། རྒྱ་སྐད་མཛེན་ཐུག་ཅེ་སྐད་
མཁན་པོ་ཤོགས་གསེར་ཡིག་པ་མངགས་པའི་གདོང་ཏུ།
“གསེར་སྐར་བདུན་ཏུ་ལས་བྱུང་པའི་སྐར་ལེབ་བཅུ་བདུན་
ཀྱི་འཇམ་ས་དང་གསེར་ཐམ་བསྐྱལ་ཞིང་། གསེར་གྱི་སྐར་
ལེབ་ལ་གཞོང་བསྐྱོར་གྱི་འཇམ་ས་མཐུ། རྒྱ་སྐད་ བོད་ཡིག་
བཅས་སྐད་རིགས་བཞི་ཤར་རྒྱར་བ་དང་། གསེར་ཐམ་གྱི་ཞལ་
རིས་སྐད་བཞི་ཤར་རྒྱར། བོད་ཡིག་ཏུ་བྱུང་ཐོགས་མཆོག་ཏུ་
དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་ས་ཉིང་གི་རྒྱལ་བསྐྱར་ཡོངས་ཀྱི་
བདག་པོ་ཐམས་ཅད་མཉེན་པ་རྟོ་རྟེ་འཆང་རྒྱ་ལའི་སྐད་མཛེན་
ག་^{①②③}ཞེས་འཁོད་པ་དེ་བསྐྱལ་ཡོད་པོད། རྒྱ་སྐད་བདུན་པའི་
གསེར་ཐམ་རོས་ཀྱི་“བརྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་ལའི་སྐད་ཐམ་ག་”ཞེས་པ་
དང་ཞལ་རིས་མི་འདྲ་བར་སྤྲང་། ཐུགས་སྦྱང་བཅུ་བདུན་ཅན་
ཀྱི་གསེར་གྱི་འཇམ་ས་དེ་ཡང་རྒྱ་ལའི་སྐད་སྐར་པ་རྒྱལ་
ཁྲིམས་རྒྱ་མཆོའི་སྐབས། མོང་གོལ་སྐྱོར་ཁང་(蒙古衙门)
ཏུ་མཆོན་བཞེས་སུ་བྱལ་ཡང་སྐབས་མ་ལེགས་པར་གསེར་
ཀྱི་འཇམ་ས་གསར་དུ་མ་བསྐྱལ་གོང་རྒྱ་ལའི་སྐད་མཛེན་
བཅུ་པ་དགོངས་པ་ཆོས་དབྱིངས་སུ་ཐིམ་པར་བརྟེན། རྒྱ་
ལའི་སྐད་སྐར་བརྒྱད་པའི་གསེར་གྱི་འཇམ་ས་འདི་ཀྱང་དབྱང་
སྤྱོད་གཞུང་གིས་ཐུད་ལེན་བྱས་ཏེ་ཕེ་ཅིན་ཏུ་བདག་གཉེར་
བྱས་^④པས་ད་ལྟ་མཇལ་དུ་མེད། ཏུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་

པའི་སྐབས་ཀྱི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ནི། ཆབ་སྤྱོད་དང་དཔལ་
འབྱོར་ཚོགས་འཁེལ་རྒྱུ་ཀྱི་ཡང་ཆེར་མོན་ནས་ནམ་མཁུ་
གན་མཛེན་ལ་ཙོ་འདྲི་བའི་ཆོགས་ལྷན་གྱི་དུས་སྐབས་དང་
གཉིས་སུ་མེད་ཅིང་། སྐབས་དེའི་ཆིང་གོང་མ་ཆན་ལྷུང་ཡང་
པ་ཐེས་ཀྱི་གོང་མ་རིམ་བྱོན་དང་མི་འདྲ་བར། གཏོང་མོད་ཆེ་
ལ་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་ལ་མཐོང་གཅིགས་གཞན་པས་ཆེ་
ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་དགེ་ལུགས་པའི་སྐྱེ་ཞུལ་ཆེ་ཁག་ནམས་ལ་
གཟིགས་བཅོས་སྤྱོད་མཛེན་ཡོད་པས། པའ་ཆེན་སྐྱེའི་
དུག་པ་སྤོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་ཡི་ཤེས་དང་རྒྱ་ལའི་སྐད་སྐར་
བརྒྱད་པ་འཇམ་དཔལ་ཀྱི་མཆོ་རྒྱལ་གཉིས་ལ་སྤྱོད་སུ་ཆོ་
ལོ་དང་བདག་ཆེན་གྱིས་བསྐྱུངས་རྟེ། ཐུ་མོར་གསེར་གྱི་འཇམ་
ས་ཐམ་ག་བསྐྱལ་བའི་ཐོག རྒྱ་སྐད་གཡང་འདི་འཇམ་ས་ཐམ་
ག་གསོལ་རས་བསྐྱར་མ་ཡང་གནང་བ་དེ་དག་གིས། ཆིང་
ཀྱང་དབྱང་སྤྱོད་གཞུང་གིས་བོད་བརྒྱད་ནང་བསྟན་ལ་བཅི་
བཀྱར་དང་བོད་སྐད་ཀྱི་ལས་དོན་ཁག་ལ་མཐོང་ཆེན་
གནང་བ་མཆོན་ཏུས། དེ་ཡང་ཐུགས་སྦྱང་ཕྱི་སྐྱེ་ལོ་༡༥༥༥ལོར།
པའ་ཆེན་སྐྱེའི་དུག་པར་གཡང་འདི་འཇམ་ས་དང་ཐམ་ག་
བསྐྱལ་ལུགས་བཞིན། “ཤིང་འབྲུག་(ཕྱི་ལོ་༡༥༥༥)ལོའི་སྤྱི་བ་
བདུན་པར་གསེར་ཡིག་པ་དབྱི་རྒྱ་ཤིང་དང་། སྐོ་མང་དུ་ཐོག་
སྤྱོད་ཐོགས་བོད་དུ་མངགས་རྟེ་རྒྱ་ལའི་སྐད་མཛེན་བརྒྱད་པར་
མོར་བྱའི་འཇམ་ས་དང་། ཐམ་ག་གནང་སྐྱེས་བཅས་གཟབ་
པ་འབྲུལ་”^⑤ ཕྱི་ལོའི་ཤིང་རྒྱལ་ཏེ་ཕྱི་ལོ་༡༥༥༥ལོར། “མོར་
བྱའི་ཐམ་ག་ལེབས་པའི་སྐད་མཛེན་མཁན་པོ་མཆོན་ཞབས་
དགེ་བཤེས་འཕགས་པ་ཆོས་འཁེལ་རྒྱལ་ཁབ་ནས་འབྱོར་
བའི་གསེར་ཡིག་གནང་སྐྱེས་རྒྱ་ཆེར་ལེབས་”^⑥པ་བསྟན་པ་
དང་། དེ་དང་མཐུན་པར་བོད་སྐད་ཀྱི་ཆོས་ཁང་ཏུ་
བཞུགས་པའི་ཤིང་རྒྱལ་ཏེ་ཕྱི་ལོ་༡༥༥༥ལོར། མོང་མ་གནས་

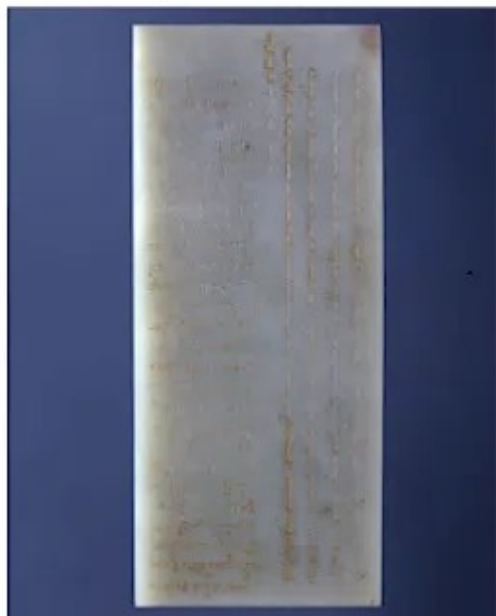
①②③ དེ་མོ་རྟོ་ཐོག་སྤྱོད་བཟང་བྱུང་བསྟན་འཛིགས་མེད་རྒྱ་མཆོ། 《ནམ་ཐར་འཇམ་སྤྱོད་ཐུག་ཡངས་པའི་རྒྱུ་ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་།
༡༩༩༠ལོ་ ༩་༡༥ནས་༡༥་ ༩་༡༩༠ ༩་༢༠༠

④ 多吉才旦主编：《元以来西藏地方与中央政府关系档案史料汇编》，中国藏学出版社，1993年，第1819页，淳龄奏
十一世达赖喇嘛年已及岁宜即接管藏中事务折（咸丰四年八月十五日）：“十辈达赖喇嘛年至二十岁，于道光十五年将八辈
达赖喇嘛所得金册缴部请换名字，金册未领之先，业已圆寂，原册留部。”

འབྲུང་། “ཅུབ་ཚྭ་གསལ་མཆོག་དག་པའི་ཞིང་གི་ཀླུ་ལ་དབང་ས་
ཉིང་གི་ཀླུ་ལ་བརྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐིན་ཐུན་པ་བརྩོན་ར་
རྒྱ་ལའི་བླ་མའི་ཐམ་ག་”ཞེས་བརྟན་པ་འདི་ཆིང་ཀྱང་དབྱང་
སྲིད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ལའི་རྒྱ་བྲིང་བརྒྱན་པར་བརྟན་པའི་གསེར་
ཐམ་དེ་མཉན་ནས་སྟུང་མོད། ཡིག་ཆང་དང་དངོས་པའི་དབང་
རྟགས་ཀྱིས་དབེན་པས་ཁྱེད་པས་བྱལ་བས་ཕྱིས་སྤྱད་པའི་ཐུན་
ནས་པས་སྤྱད་པའི་དབྱང་དབྱང་པར་འཛུལ་ལོ།

གསལ་འབྲེལ་དགོས་པ་ཞིག་ལ། རྒྱ་བྲིང་བརྒྱན་པའི་
གཡང་དེའི་འཇའ་སའི་ངོས་ཀྱི་ཡིག་རིགས་བཞི་གཤིབས་དེ་
ནི། ཆིང་ཀྱང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ས་གནས་ལ་བདག་
སྲོང་དོ་དམ་བྱས་པའི་སྐོར་གྱི་ཆ་ཆེའི་ཡིག་རིགས་ཤིག་ཡིན་
ཞིང་། དེ་ནི་ཆིང་ཀྱང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ལའི་རྒྱ་བྲིང་
རིམ་བྱོན་གྱི་སྒྲིག་རིམ་གྱི་དང་། ཡང་སྟོན་རྒྱ་ལའི་རྒྱ་བྲིང་བྱག་
པ་ཆངས་དབྱངས་ཀྱི་མཆོར་བལྟ་ཚྭ་གསལ་འབྲུང་པའི་གཡང་ཆེའི་
དབྱང་གཞི་ཞིག་ཡིན་མོད། འོན་ཀྱང་། ད་ཡོད་ཀྱི་བོད་ཡིག་
དབྱང་འབྲས་སམ་ལོ་རྒྱས་དེབ་ཐེར་ཁག་ཏུ་འཇའ་སའི་སྐོར་
ཀྱི་བོད་ཡིག་དབྱང་ཡིག་ངེ་བཞིན་འདྲན་མཁན་ཉིན་མོའི་
སྐར་མ་བཞིན་ཏུ་དཀོན་པས། འདིར་འཇའ་སའི་སྐོར་གྱི་ཡིག་
རིགས་བཞི་ལས་བོད་ཡིག་ཁོ་ལ་ཏུ་ཐུང་སྟེ་ཕབ་བྱས་བྱས་ན་

འདི་ལྟ་སྟེ། “༣༩། ཆིང་རིང་གནམ་གྱི་ཤེ་མོང་བཅན་པོས་ས་
ཉིང་ཡོངས་ལ་མངའ་བརྒྱར་བ། ཏུང་དེའི་བཀའ། ཆབ་སྲིད་
བརྒྱ་ལྟ་གི་བར་ཕྱི་ནང་ཐམས་ཅད་བདེ་སྲིད་དང་སྤྱོད་འཁྱོ་
མ་ལུས་པ་ལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་ཁ་ལོ་སྒྱར་ནས་རྩེ་བཅུན་ཅོང་ཁ་པ་
ཆེན་པོའི་ལུ་སེར་གྱི་བརྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་ཆེ་ཆེར་དར་པ་དང་
ཆོས་ལུགས་འཕེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བྱུང་། རྒྱ་ལའི་བླ་མ་ཁྱེད་ནི་
ཀླུ་ལ་བ་ཅོང་ཁ་པའི་ཐུགས་སྤྲུལ་གྱི་གཙོ་པོ་ཡིན་ཞིང་། དག་
འདུན་བྱུང་གྱི་སྤྱོད་རབས་བརྒྱན་པའི་སྤྱུལ་སྤྱུ་ཡིན། ཡེ་ཤེས་
དང་ཡོན་ཏན་མ་ལུས་པ་སྤྱོད་ཏུ་མའི་སྤྱོད་པོས་ནས་ཡོངས་སྤྱོ་
རྩོགས་ཞིང་། ལྷག་པའི་བསམ་པ་ནས་པར་དག་པ་རབ་ཏུ་
བརྟན་ཞིང་། མཐའ་དབྱས་ཀྱི་སྤྱོད་འཁྱོ་ཐམས་ཅད་གྱི་མགོན་
རྒྱལ་ཏུ་མཛད། སྟོན་ཡང་མས་ཀླུ་པོ་ཨེ་ཡེ་ཤེར་ར་སག་
ཆེའི་སྐབས་སྤྱུ་ཀླུ་དབང་ལྷ་པ་རྒྱ་ལའི་བླ་མ། ཀླུ་ཁབ་
ཆེན་པོ་པོ་བྱང་ཏུ། ཞོང་མ་དང་འཇའ་ནས་བདག་ཀྱིན་
ཆེན་པོ་སྤྱུལ་བ་ནས་བཟུང་། ད་བར་སྤྱོད་རབས་བཞིའི་བར་
ཏུ། ཆབ་སྲིད་གྱི་གསོལ་རས་མ་ལུས་པ་ཐོབ་ནས་སེམས་ཅེ་
གཅིག་པར། བྱམས་བཅེའི་ཆེན་པོས་རྩེས་སྤྱུ་འབྲང་ནས་ལུ་
སེར་གྱི་བརྟན་པ་རྒྱ་ཆེར་དར་པ་བྱས། རྒྱ་ལའི་བླ་མ་ཁྱེད་ནི་
ལུ་སེར་གྱི་བརྟན་པའི་བདག་པོ་བླ་མ་ཆེན་པོ་ཡིན་ཅིང་། སྤྱོ་

ཕར་ཤིང་། རྒྱ་ལའི་རྒྱ་བྲིང་བརྒྱན་པའི་གཡང་དེའི་འཇའ་སའི་ངོས་ཀྱི་ཡིག་རིགས་བཞི་གཤིབས་ཀྱི་དབྱང་དབྱང་པར་འཛུལ་ལོ།

ཆོ་མང་པོར། ས་ཁྱེད་གི་སྤྱི་ལོ་མཐའ་དག་མངོན་མཛོད་དང་
 དེས་ལེགས་ལ་འགྲོད་པ་མོགས་ཏེ་མཆོད་པའི་རྟེན་འབྲེལ་
 ལེགས་པར་འགྲིགས་པར་མཛོད་པ་ནས་དེས་པར་ཆབ་སྲིད་
 གྱི་བསྐྱོད་ནམས་ཆེན་པོ་དང་དགའ་སྟོན་གྱི་འཕྲིན་ལས་ཡིན་
 མོ། གླ་མ་ཁྱེད་གྱི་ཡོན་ཏན་ཡོངས་སུ་ཆོགས་ཞིང་། སངས་
 རྒྱལ་གྱི་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་ཙམ་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཀྱི་དང་ཞིང་རྒྱལ་
 པར་མཛོད་པ་ལ། དེད་ཤིན་ཏུ་སྤོ་བ་འཕེལ་ནས་ད་ལས།
 རྒྱུད་ཀྱི་འཕགས་པའི་བདག་ཆེན། གཡང་དེའི་འཇའ་ས་དང་
 རྩལ་རྒྱ་གནང་ཡོད། གླ་མ་ཁྱེད་གྱི་བདག་གིས་མཛོད་ནས། པོ་
 ཏ་ལར་རྟག་ཏུ་མཛོད་པ་བཅིས་གཡ་ཏེ་ཆབ་སྲིད་གྱི་དགའ་
 སྤྱོད་ཆེན་པོའི་དགོས་དོན་ཡོད་ཆེ་ཞུས་ཡིག་ལ་ཐམ་ག་འདི་
 གནང་ཞིང་། དེ་མིན་དགོས་དོན་རྒྱུད་ཀྱི་བདག་པོར་ཡིག་
 རྩམས་ལ་ཐུར་བཞིན་ཐམ་ག་རྟེན་པ་ཐབ་དགོས། ད་ལས་
 གླ་མ་ཁྱེད་ལ་དེད་གྱི་བདག་ཆེན་ལྟ་པར་དང་རྒྱུད་ཀྱི་མཛོད་ནས།
 དེད་གྱི་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པར། ལྷ་མེར་གྱི་བསྟན་པ་
 དར་བ་དང་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་བདེ་སྤྱིད་གྱི་དཔལ་ལ་འགྲོད་
 པའི་མཛོད་པ་མོགས། སྤྱོད་པ་ལྟ་པའི་མཛོད་ལེགས་སྟོན་
 བཞིན། རྩལ་པ་བསྐྱོད་རྒྱ་གང་ཆེ་དང་སྟོན་འདུན་བཟང་པོས་
 རྒྱུད་འཕགས་གྱི་སྟོན་སྟེ། ཆབ་སྲིད་རྒྱུད་ཀྱི་དང་འགྲོ་བ་ཀྱི་
 ལ་ལེགས་ཆོགས་སྤུལ་ཏེ། ཏའི་ཆེད་ཆབ་སྲིད་གྱི་ལོ་ཁྲི་བྲག་གི་
 བར་རྒྱུ་རྒྱལ་པར་བདེ་སྤྱིད་གྱི་གསལ་སྤྲོད་རབ་རྒྱུ་
 པར་གྱུར་པར་གྱིས་ཆེད་རྒྱུ་པལས་པ།^① འཇའ་སའི་འབྲུ་དོན་
 ཏུ། “རྒྱ་ལའི་ཁྱ་མ་ཁྱེད་ནི་རྒྱལ་བ་ཙམ་ཁ་པའི་ཐུགས་སྟེན་
 གྱི་གཙོ་བོ་ཡིན་ཞིང་། དགེ་འདུན་གྱུ་བ་གྱི་སྤྱི་རབས་བརྒྱད་
 པའི་སྤུལ་སྤྱི་ཡིན་པ་”དང་། “རྒྱལ་དབང་ལྟ་པ་རྒྱ་ལའི་ཁྱ་མ།
 རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་ཙམ་ཏུ། གོང་མ་དང་འཇའ་ནས་བདག་
 རྟེན་ཆེན་པོ་སྤུལ་བ་ནས་བཟུང་། ད་བར་སྤྱི་རབས་བཞིའི་
 བར་ཏུ། ཆབ་སྲིད་གྱི་གསལ་རས་མ་ལུས་པ་ཐོབ་པ་མོགས་
 གྱི་ཡིག་ལམ་གསལ་ནས་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོ་མཚོག་དེས་

སྤྱི་ལའི་སྤྱི་ལོ་བརྒྱད་པར་དོན་འཛིན་གནང་བར་སྟན་
 ག་གང་ཡང་མེད་ལ། འདི་ནས་ཡར་འདེད་པའི་སྤྱི་རབས་
 བཞིའི་བར་”གྱི་ཆོག་བཙོན་ལས་གྱུར་ཆེད་སྤྱད་རྒྱུ་
 མཚོན་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ལོ་བརྒྱད་པར་ཁས་ལེན་གནང་བ་ཤུགས་
 ཏུ་བསྟན་རྒྱས། སྤྱི་ལོ་༡༩༥༥ལོ་ནས་སྤྱི་ལོ་༡༩༥༩ལོའི་བར་གྱི་
 བཟང་བྱ་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཤིང་། ཆེད་གྱུར་དབྱེད་སྤྱད་གཞུང་
 གིས་ཆེད་སྤྱད་རྒྱུ་མཚོན་ཏེ་ལྟ་པ་ཆེན་པོའི་ཡང་སྤྱད་
 ཏུ་ཁས་ལེན་གནང་མེད་ཀྱང་། བོད་མོག་མེར་སྤྱི་མང་ཆོགས་
 གྱིས་སྤར་བཞིན་ཁོང་པར་དད་ལུས་དང་བཀྱར་བཅོས་ཆེད་
 མེད་གནང་བཞིན་མཆིས། ཆེད་གོང་མ་གནས་སྤྱོད་མཚོག་
 ནས་བོད་དོན་ཞིང་འཇགས་དང་བོད་མོག་མི་དམངས་ཀྱི་
 འདོད་ལྟོ་དང་བསྟན་ཏེ་གཟིགས་སྤྱོད་དང་ལྷག་གཏོང་སྤྱད་
 ཏུས་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ། སྤྱི་ལོ་༡༩༥༩ལོར། རྒྱལ་བ་ཆེད་སྤྱད་
 དབྱེད་རྒྱུ་མཚོན་རྒྱ་ལའི་ཁྱ་མའི་མཚོན་གནས་སྤར་གས་
 གནང་ཏེ། རྒྱ་ལའི་སྤྱི་ལོ་བརྒྱད་པ་ཆེད་སྤྱད་རྒྱུ་མཚོན་
 རྒྱུས་དག་རང་བཞིན་དང་བྱིས་མཐུན་རང་བཞིན་ཁས་
 ལེན་གནང་བའི་དགོངས་པ་མཐར་ཐུག་དེ་མཚོན་ཐུབ།

མཁུག་བརྒྱུད་གཏམ།

ཐམ་ག་ནི་ལོ་རྒྱལ་གྱི་བཞིན་རས་ཏེ་མ་མངོན་རྒྱས་པའི་
 དཔང་རྟགས་གལ་ཆེན་ཞིག་དང་བསྟེ་ལྟ་པ་ལེགས་པའི་
 མ་བཅོས་ལྟན་གྱིས་གྱུ་བའི་ཆ་ཆེན་གྱི་ལོ་རྒྱལ་ཡིག་ཆོགས་
 ཤིག་ཡིན་ཞིང་། དེས་བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ཁྱུ་ཁོངས་
 ཁྱོད་གལ་འགངས་ཆེ་བའི་རྒྱས་པ་ཐོན་དང་འཛོན་བཞིན་
 མཆིས། བོད་སྤྱོད་རྟེན་མཛོད་ཁང་རྒྱ་ཡོན་མིང་ཆེད་གྱུར་
 དབྱེད་སྤྱད་གཞུང་རིམ་པས་བོད་ས་གནས་ལ་བསྤུལ་བའི་
 ཐམ་ག་མང་དག་ཅིག་གཅེས་ཉར་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེའི་
 དཔུས་ཀྱི་“རྒྱལ་ཁྲིམས་མཚོག་དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་
 ས་ཁྱེད་གི་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་མིང་ཐུན་པ་བཟོ་

① བོད་སྤྱོད་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་ཉར་གྱི་གཡང་དེའི་འཇའ་སའི་བོད་ཡིག་གི་འབྲུ་དོན་ཆེ་བཞིན་ལམ་ཤུགས་ལྟས།

རྒྱ་ར་རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་མའི་ཐམ་ག་ཞེས་པའི་གསེར་ཐམ་དེ་ནི། ད་
ལྟ་མཛོད་ཚོས་སྤྲེལ་པའི་ཆིང་ཀྱང་དབྱང་སྤྲིད་གཞུང་གིས་
རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་ན་རིམ་ལ་བསྐྱལ་བའི་གསེར་ཐམ་གཅིག་ཤུ་
དེ་རང་ཡིན་པས། དེར་གཞལ་ཏུ་མེད་པའི་རིག་དངོས་ཀྱི་
རིན་ཐང་དང་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་གི་རིན་ཐང་ཆེས་ཆེར་ལྟན་
པ་སྤྲོས་མི་དགོས། ཚུམ་ཡིག་འདིར་ཉེ་རབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
ཐོག་རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་བརྒན་པ་སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་དམ་ལེ་
ཚན་མི་འདྲ་བ་ཁག་གསུམ་ཅན་བསྐྱལ་སྤྲོས་བྱུང་ཡོད་པ་གོང་
ཏུ་དྲུངས་པའི་དམ་འབྱར་བཀའ་ཤོག་ཁག་ལས་ར་སྤོད་བྱུང་
པ་ཡིན་མོད། བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་མཛོད་ཉར་

ཏུ་གསེར་ཐམ་དེ་དང་དབྱེ་བ་ཆེར་མེད་པའི་ཐམ་ག་གཞན་
ཞིག་བཞུགས་ཡོད་པ་དེའི་ཁ་རིས་སྤྲ། “རྒྱ་བྲོགས་མཚོ་གྱ་
དགེ་བའི་ཞིང་གི་རྒྱལ་དབང་ས་རྟེང་གི་རྒྱལ་བསྐྱན་ཡོངས་ཀྱི་
བདག་པོ་མིན་ཐུན་པ་བརྗེ་རྒྱ་ར་རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་མའི་ཐམ་ག་ཞེས་
འཁོད་པ་དེ་ནི་སྤྲེལ་བརྒན་པས་བསྐྱལ་བའི་བཀའ་ཤོག་
ཁག་ཏུ་པབ་སྤྲོས་བྱུང་མེད་ལ། འབྲེལ་ཡོད་བོད་ཡིག་གི་ཡིག་
ཚགས་ཁག་གི་ནང་ཏུ་འང་མི་སྤྱང་བས། ཐམ་ག་དེ་ནི་རྒྱ་ལའི་
སྤྲེལ་བརྒན་པའི་གསེར་ཐམ་མིན་པར། རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་
བརྒན་པའི་མིན་ནམ་སྤྲེལ་པའི་སྤྲེལ་ཉེ་དང་བཅས་ཉེ་རེ་ཞིག་
ཚོགས་སོ།

(ཚུམ་ཡིག་འགན་འཁུར་བ་ཐེན་པ།)

མོ་བཟང་ཉེ་མ། བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་རིག་དངོས་བདག་གཉེར་དང་ཞིབ་འཇུག་ཚན་ཁག་གི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཆེན་མོ་
ཡིན། ཞིབ་འཇུག་གི་ཁ་སྤྲོགས་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རིག་གནས་ཀྱི་སྐོར་ཡིན།
བཟང་བསམ། བོད་ལྗོངས་རྟེན་མཛོད་ཁང་གི་རིག་དངོས་བདག་གཉེར་དང་ཞིབ་འཇུག་ཚན་ཁག་ཏུ་ཕྱག་ལས་གནང་བྱས་ཡིན།
ཞིབ་འཇུག་གི་ཁ་སྤྲོགས་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རིག་གནས་ཀྱི་སྐོར་ཡིན།